P9_TA(2021)0440

Situácia v Tunisku

Uznesenie Európskeho parlamentu z 21. októbra 2021 o situácii v Tunisku (2021/2903(RSP))

(2022/C 184/12)

Európsky parlament,

— so zreteľom na svoje predchádzajúce uznesenia a na svoje uznesenie z 25. februára 2016 o začatí rokovaní o dohode o voľnom obchode medzi Európskou úniou a Tuniskom ([1]),

— so zreteľom na záverečnú správu volebnej pozorovateľskej misie EÚ o prezidentských a parlamentných voľbách v Tunisku 15. septembra a 6. októbra 2019,

— so zreteľom na dohodu o pridružení medzi Európskou úniou a Tuniskom a na rôzne tematické stretnutia, ktoré sa v jej rámci uskutočnili v rokoch 2019 a 2020,

— so zreteľom na závery výkonnej rady Medzinárodného menového fondu (MMF) z 26. februára 2021 v rámci konzultácie s Tuniskom podľa článku IV,

— so zreteľom na spoločné komuniké o vzťahoch medzi EÚ a Tuniskom zo 4. júna 2021 s názvom Za obnovené partnerstvo,

— so zreteľom na tuniský prezidentský dekrét č. 2021-69 z 26. júla 2021 o ukončení funkcií predsedu vlády a členov vlády, tuniský prezidentský dekrét č. 2021-80 z 29. júla 2021 o pozastavení právomocí Zhromaždenia ľudových zástupcov, tuniský prezidentský dekrét č. 2021-109 z 24. augusta 2021 o rozšírení mimoriadnych opatrení týkajúcich sa pozastavenia právomocí Zhromaždenia ľudových zástupcov a tuniský prezidentský dekrét č. 2021-117 z 22. septembra 2021 o mimoriadnych opatreniach,

— so zreteľom na vyhlásenie podpredsedu Komisie/vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku (PK/VP) z 27. júla 2021 v mene Európskej únie a jeho vyhlásenia pre novinárov v Tunise z 10. septembra 2021,

— so zreteľom na ústavu Tuniska z roku 2014,

— so zreteľom na Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, ktorého je Tunisko zmluvnou stranou,

— so zreteľom na Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW), ktorý Tunisko ratifikovalo v roku 1985 a ku ktorému stiahlo svoje výhrady v roku 2014,

— so zreteľom na národný akčný plán pre ženy, mier a bezpečnosť na roky 2018 – 2022 prijatý v roku 2018,

— so zreteľom na článok 132 ods. 2 a ods. 4 rokovacieho poriadku,

A. keďže Tunisko je privilegovaným partnerom EÚ a neustála pomoc a podpora je jej prioritou, pričom EÚ potvrdila svoj neochvejný záväzok k demokracii v Tunisku aj volebnými pozorovateľskými misiami v rokoch 2011, 2014, 2018 a 2019; keďže tohtoročné 10. výročie tuniskej revolúcie je dôležitým momentom rozvoja demokracie v Tunisku;

([1]) Ú. v. EÚ C 35, 31.1.2018, s. 117.

B. keďže sociálno-ekonomickú situáciu charakterizuje rozsiahla hospodárska stagnácia súvisiaca s vnútornými politickými pomermi a zdravotná kríza s druhou najvyššou mierou úmrtí spôsobených ochorením COVID-19 na svete; keďže pandémia ochorenia COVID-19, nedostatočná úroveň cestovného ruchu, vysoká miera nezamestnanosti mladých ľudí a inflácia oslabili už aj tak krehké hospodárstvo Tuniska; keďže zakorenená korupcia, nedostatočná spravodlivosť v prechodnom období a vážne hospodárske a bezpečnostné problémy zostávajú zásadnými prekážkami a bránia úplnej demokratickej konsolidácii Tuniska;

C. keďže za týchto okolností prezident Kaís Saíd uplatnil 25. júla 2021 článok 80 tuniskej ústavy, ktorý mu dáva právomoc prijímať mimoriadne opatrenia v prípade bezprostredného ohrozenia štátu, a oznámil odvolanie predsedu vlády Hišáma Mašíšího, pozastavenie činnosti Zhromaždenia ľudových zástupcov na obdobie 30 dní s možnosťou jeho predĺženia a zrušenie parlamentnej imunity všetkých poslancov; keďže 24. augusta 2021 prezident predĺžil pozastavenie činnosti parlamentu;

D. keďže vlády SAE, Saudskej Arábie a Egypta okamžite ocenili iniciatívu prezidenta Saída a vyjadrili jej slovnú podporu;

E. keďže absencia ústavného súdu, v dôsledku ktorej sa poslanci parlamentu nemôžu odvolať proti jednostrannému predĺženiu núdzovej situácie zo strany prezidenta podľa príslušného článku ústavy, vzbudili vážne obavy o prechod Tuniska k demokracii a základné práva v krajine;

F. keďže 22. septembra 2021 prezident vydal prezidentský dekrét č. 2021-117, ktorý obsahuje ustanovenia potvrdzujúce nadradenosť a prednosť vyhlášky pred ústavou, čím sa oslabuje postavenie ústavy a všetky právomoci v štáte sa sústreďujú na osobu prezidenta Kaísa Saída; keďže ustanovenia ústavy o právach a slobodách sa budú uplatňovať a budú zaručené, len pokiaľ nebudú v rozpore s právnymi predpismi vydanými na základe prezidentských dekrétov a mimoriadnych opatrení; keďže prezidentský dekrét č. 117 neumožňuje podať odvolanie proti rozhodnutiu prezidenta na súde, a to ani na najvyššom správnom súde Tuniska a jeho kasačnom súde;

G. keďže právomoci boli sústredené do rúk prezidenta bez časového obmedzenia; keďže prezident si udelil plnú legislatívnu právomoc upraviť dekrétom zákony, ktorými sa upravujú politické strany, voľby, súdny systém, odbory a združenia, sloboda tlače a sloboda informácií, organizácia ministerstva spravodlivosti, ľudské práva a slobody, kódex osobného stavu, vnútorné bezpečnostné sily, clá a štátny rozpočet;

H. keďže napriek tomu, že tuniská občianska spoločnosť verejne vyjadrila vážne obavy v súvislosti s novými obmedzeniami, opatrenia prezidenta Kaísa Saída z júla získali značnú podporu verejnosti, čo poukazuje na nespokojnosť verejnosti s vážnou sociálno-ekonomickou situáciou a nefunkčnosťou vlády v krajine; keďže 18 miestnych a medzinárodných MVO vydalo spoločné vyhlásenie varujúce pred zlou situáciou v oblasti demokracie v Tunisku; keďže krajiny G7 vyzvali Tunisko na obnovenie ústavného poriadku a riadnej činnosti parlamentu;

I. keďže 26. júla 2021 tuniská polícia bez poskytnutia akéhokoľvek vysvetlenia zatvorila kancelárie televízie al-Džazíra v Tunise;

J. keďže občianska spoločnosť v Tunisku je dobre rozvinutá a konsolidovaná a od roku 2011 zohráva zásadnú úlohu pri formovaní a posilňovaní prechodu Tuniska k demokracii, pričom mnohí aktivisti požadujú naliehavé reformy vrátane opatrení v oblasti boja proti korupcii, a keďže národný dialóg je jednou z osobitostí krajiny; keďže sloboda tlače a sloboda publikovania sú nevyhnutnými prvkami otvorenej, slobodnej a demokratickej spoločnosti; keďže od 26. júla 2021 nebola občianska spoločnosť zahrnutá do vnútroštátneho dialógu a prezident Kaís Saíd s ňou nekonzultoval svoje kroky;

K. keďže 10. septembra 2021 Tuniský odborový zväz práce (UGTT) predstavil svoj plán vyzývajúci na zriadenie národného poradného výboru s cieľom zabezpečiť právny rámec pre inkluzívne sociálne a politické reformy v krajine, najmä reformu politického systému a volebného zákona, ako aj zmenu ústavy;

L. keďže tuniské hospodárstvo je do veľkej miery závislé od zahraničných investícií, cestovného ruchu a vývozu svojich výrobkov do EÚ; keďže súčasný účtovný a rozpočtový deficit si podľa Svetovej banky vyžaduje masívne štrukturálne reformy; keďže najväčším obchodným partnerom Tuniska je EÚ s obchodným podielom 57,9 % v roku 2020, pričom 70,9 % vývozu z Tuniska smeruje do EÚ a 48,3 % dovozu pochádza z EÚ; keďže hospodárstvo môže prosperovať len v prípade, že sa obnoví demokracia a zaistí bezpečnosť a stabilita;

M. keďže pandémia ochorenia COVID-19 ešte viac zhoršila už aj tak nestabilnú situáciu v Tunisku; keďže sa vyskytol nedostatok zásob kyslíka a očkovacích látok potrebných na účinnú odpoveď na túto zdravotnú krízu;

N. keďže čoraz väčší počet Tunisanov opúšťa svoju krajinu, pričom niekedy riskujú svoje životy pri prechode cez Stredozemné more; keďže Tunisko trpí jednou z najvyšších mier úniku mozgov medzi arabskými krajinami;

O. keďže EÚ vyvíja od roku 2011 značné a nepretržité úsilie na podporu Tuniska a poskytla 2 miliardy EUR vo forme grantov na podporu deklarovaného záväzku Tuniska k prechodu k demokracii vrátane 260 miliónov EUR v roku 2020 a 200 miliónov EUR k júnu 2021 v rámci makrofinančnej pomoci; keďže v máji 2021 bola v rámci programu makrofinančnej pomoci pre Tunisko k dispozícii splátka vo výške 600 miliónov EUR s konkrétnym cieľom zmierniť hospodársky dosah pandémie ochorenia COVID-19 v krajine; keďže na obdobie 2021 až 2027 EÚ nahradí tieto rozličné nástroje Nástrojom susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce (NDICI) – Globálna Európa a keďže jedným z hlavných cieľov vonkajšej pomoci EÚ poskytovanej v rámci tohto nástroja je upevňovanie, podpora a presadzovanie demokracie, právneho štátu a dodržiavania ľudských práv;

P. keďže EÚ sa opätovne zaviazala zintenzívniť svoje úsilie o podporu demokracie v akčnom pláne EÚ pre ľudské práva a demokraciu, ktorý prijala Rada v novembri 2020;

Q. keďže v ústave Tuniska z roku 2014 sa požaduje sloboda vierovyznania a svedomia;

1. opätovne potvrdzuje svoj záväzok budovať privilegované partnerstvo medzi EÚ a Tuniskom a podporovať demokratický proces v Tunisku; je však hlboko znepokojený tým, že prezidentským dekrétom č. 2021-117 sa právomoci sústredili na neurčité obdobie v rukách prezidenta; opakovane zdôrazňuje, že je nevyhnutné naďalej dodržiavať zásady právneho štátu, ústavu a legislatívny rámec a že je potrebný dobre fungujúci a legitímny parlament, keďže ide o inštitúciu zastupujúcu občanov; odsudzuje tak skutočnosť, že prezident Saíd pozastavil od 24. augusta 2021 na neurčité obdobie činnosť tuniského parlamentu;

2. požaduje návrat k normálnemu fungovaniu štátnych inštitúcií vrátane návratu k plnohodnotnej demokracii a čo najskoršie obnovenie parlamentnej činnosti v rámci vnútroštátneho dialógu, ako aj zverejnenie jasného plánu;

3. jasne zdôrazňuje, že parlament je inštitúciou podstatnou z hľadiska demokracie a nevyhnutnou pre akúkoľvek ústavnú reformu; zdôrazňuje, že absencia ústavného súdu v Tunisku umožňuje široký výklad a uplatňovanie článku 80 ústavy a znemožňuje poslancom parlamentu odvolať sa a získať rozhodnutie súdu vo veci pozastavenia ich mandátov, ako aj ďalších opatrení prijatých prezidentom na základe článku 80; vyzýva Tunisko, aby zriadilo ústavný súd s cieľom vyhnúť sa nesprávnemu výkladu a zneužívaniu ústavy;

4. opakuje výzvu PK/VP na čo najskoršie obnovenie inštitucionálnej stability, a najmä na dodržiavanie základných práv a slobôd zakotvených v ústave Tuniska z roku 2014 a na zdržanie sa všetkých foriem násilia;

5. berie na vedomie vymenovanie Nadžly Búdinovej Ramdánovej za predsedníčku vlády 29. septembra 2021 a kabinetu ministrov 11. októbra 2021; berie na vedomie vymenovanie 10 žien do ministerských funkcií;

6. vyzýva predsedu, aby prehodnotil svoje stanovisko a aktívne podporoval všetky kroky na zaručenie rovnakých práv žien a mužov vo všetkých oblastiach, najmä pokiaľ ide o zákony zamerané proti ženám týkajúce sa dedičských práv, práv na starostlivosť o dieťa, práv priznaných hlave rodiny, práv na rodičovskú dovolenku a pracovných práv, najmä pokiaľ ide o pracovníkov v domácnosti a poľnohospodárske pracovníčky;

7. vyzýva tuniské orgány, aby rešpektovali ústavu a zabezpečili dodržiavanie základných práv všetkých občanov; pripomína neodňateľnú povahu základných a ľudských práv a ich bezpodmienečnú nadradenosť, a preto vyzýva na obnovenie ústavy ako primárneho práva; vyzýva Tunisko, aby úplne zrušilo trest smrti;

8. vyzýva príslušné orgány, aby predchádzali vzniku právnej neistoty v dôsledku zákazov cestovania, štátneho dohľadu a domáceho väzenia; považuje súdne procesy civilistov pred vojenskými súdmi za veľmi problematické a požaduje obnovenie nezávislého súdnictva, čo by malo viesť k reforme vojenských súdov v Tunisku a ukončeniu vojenských procesov s civilistami;

9. trvá na tom, že akékoľvek zmeny ústavy a politického systému sa môžu uskutočňovať len v medziach ústavy; berie na vedomie kritiku Tuniskej ligy na obranu ľudských práv a ďalších organizácií občianskej spoločnosti týkajúcu sa sústredenia právomocí v rukách prezidenta; zdôrazňuje, že v demokracii musí panovať rovnováha a deľba právomocí;

10. uznáva kľúčovú úlohu Kvarteta národného dialógu, ktorý pozostáva z UGTT, Tuniskej konfederácie priemyslu, obchodu a remesiel (UTICA), Tuniskej ligy pre ľudské práva (LTDH) a Tuniskej advokátskej komory, pri uľahčovaní inkluzívneho národného dialógu, za čo mu bola v roku 2015 udelená Nobelova cena za mier; vyzýva prezidenta, aby prispel k vnútroštátnemu rámcu s cieľom umožniť všetkým zainteresovaným stranám účinne obnoviť tento dialóg; pripomína kľúčovú úlohu skupiny Európskeho parlamentu na podporu demokracie a koordináciu volieb (DEG) pri podpore dialógu medzi občianskou spoločnosťou a politickými predstaviteľmi Tuniska;

11. zdôrazňuje naliehavú potrebu prekonať sociálno-ekonomickú krízu, ktorej krajina čelí, a to štrukturálnymi reformami a politikami;

12. opätovne potvrdzuje neochvejný záväzok EÚ k podpore Tuniska pri prekonávaní finančnej a hospodárskej krízy, ako aj na jeho ceste k ďalšej demokratickej konsolidácii; vyzýva Komisiu a Európsku službu pre vonkajšiu činnosť (ESVČ), aby zintenzívnili svoj dialóg s tuniskými orgánmi, hospodárskymi subjektmi a tuniskou občianskou spoločnosťou; zdôrazňuje potrebu stabilných a funkčných inštitúcií pre pokrok v nevyhnutných štrukturálnych reformách potrebných na získanie záchranného úveru od MMF;

13. zdôrazňuje, že nevyhnutným základom silného partnerstva EÚ a Tuniska je spoločné chápanie právneho štátu, demokracie a ľudských práv; naliehavo vyzýva prezidenta, aby umožnil úplné a riadne fungovanie nezávislých regulačných štátnych orgánov vrátane dočasného orgánu pre kontrolu ústavnosti zákonov a Národného orgánu pre boj proti korupcii;

14. vyjadruje znepokojenie nad zahraničným zasahovaním, ktoré oslabuje tuniskú demokraciu;

15. vyzýva EÚ, aby pokračovala v programoch, ktoré priamo podporujú tuniských občanov, a aby v prípade potreby a vzhľadom na súčasnú krízu zintenzívnila pomoc vrátane podpory v oblasti zdravotnej starostlivosti v rámci systému COVAX s cieľom pomôcť krajine zvládnuť závažné dôsledky pandémie ochorenia COVID-19;

16. vyzýva PK/VP a členské štáty, aby pozorne sledovali situáciu v Tunisku, a vyzýva PK/VP, aby pravidelne podával správy Výboru Európskeho parlamentu pre zahraničné veci s cieľom zabezpečiť primeraný parlamentný dialóg o tejto dôležitej a znepokojujúcej situácii;

17. poveruje svojho predsedu, aby postúpil toto uznesenie Rade, Komisii, ESVČ, podpredsedovi Komisie/vysokému predstaviteľovi Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, prezidentovi Tuniska, vláde Tuniska a tuniskému parlamentu.